

BETTY NEUMAN

Systemový model

2019/2020
TOS2

Mgr. Martin Krause, DiS.

martin.krause@tul.cz

Betty Neuman

- * 1924 Lowell, Ohio, USA
- 1947 – základní ošetrovatelské vzdělání – Peoples Hospital School of Nursing, Akron
- 1957 – Bc. – University of California, Los Angeles
- 1966 – Mgr. – University of California, Los Angeles
- pracovala jako chirurgická sestra v akutní péči, klinická učitelka, sestra jako poradkyně v komunitním krizovém centru
- 1972 – poprvé představila svůj model
- 1982 – kniha The Neumans System Model: Application to Nursing Education and Practice
- 1985 – doktorské vzdělání – obor klinická psychologie – Pacific Western University
- 1988 – čestný doktorád Grand Walley State University, Allendal

- vývoj modelu od 60. let 20. století **pro potřeby studentů** v oblasti poradenství o duševní zdraví

Metaparadigma

osoba

- multidimenzionální, dynamický, celistvý a otevřený **system**
- neustálá interakce s prostředím; **pět základních faktorů** (biologické, psychologické, sociokulturní, vývojové, spirituální)

prostředí

- **tři části**: vnitřní prostředí jedince, zevní prostředí a vytvořené prostředí
- **stresory**: interpersonální, intrapersonální a extrapersonální

zdraví

- projev životní energie a pohody jedince
- stav dynamické rovnováhy a interakcí s prostředím

ošetřovatelství

- unikátní profese, jedinec je celistvá bytost
- dosáhnutí a udržení maximální úrovně zdraví a pohody

Teoretická východiska a asumpce

teoretická východiska

- holismus
- filozofie – práce Caplana, Chardina, Marxe; práce se zaměřením na gestalt teorii
- práce od H. Selye – stres, ošetřovatelské výzkumy

asumpce

- **jedinec** – jednotný celek, kdy části jsou ve stavu dynamické rovnováhy interakcí
- **jedinec** – celistvá, multidimenzionální bytost se stálou interakcí s prostředím
- **prostředí** – interní a externí síly, které ovlivňují jedince v určitém čase
 - vnitřní hranice – určené jedincem
 - vnější hranice – určené prostředím
- **otevřenost systému** – výměna informací a energie
- **systém jedince – 5 proměnných** (fyziologické, psychologické, sociokulturní, vývojové, spirituální)
- **zdraví** – harmonická interakce systému a prostředí; disharmonie – nemoc
- **adaptace** – přizpůsobování se
- **stres** – nespecifický požadavek na organismus

Hlavní jednotky

Hlavní jednotky

1) cíl ošetřovatelství	<ul style="list-style-type: none">• dosáhnutí a udržení vyváženosti systému pacienta (udržení maximální úrovně zdraví a pohody)
2) pacient	<ul style="list-style-type: none">• otevřený systém – 5 komponentů (fyziologické, psychologické, sociokulturní, vývojové, spirituální)
3) role sestry	<ul style="list-style-type: none">• identifikace intrapersonálních, interpersonálních a extrapersonálních stresorů
4) zdroj obtíží	<ul style="list-style-type: none">• stresory – zevní a vnitřní prostředí
5) ohnisko zásahu	<ul style="list-style-type: none">• redukce stresorů a posílení linie obrany
6) způsob zásahu	<ul style="list-style-type: none">• ohnisko zásahu – intervence v rámci primární, sekundární a terciární prevence
7) důsledky	<ul style="list-style-type: none">• stabilita systému a dosáhnutí požadované úrovně zdraví

Koncepce teorie

1) proměnné

- každý jedinec má tzv. faktory přežití
- složení
 - fyziologické faktory
 - psychologické faktory
 - sociokulturní faktory
 - vývojové faktory
 - duchovní faktory

2) základní struktura a linie obrany

základní struktura

- tzv. **centrální jádro přežití**
- složení
 - všechny **proměnné + jedinečné individuální charakteristiky** jedince (genetické struktury, orgánové funkce, vzorce reakcí, ...)

Koncepce teorie

linie obrany

a) linie rezistence

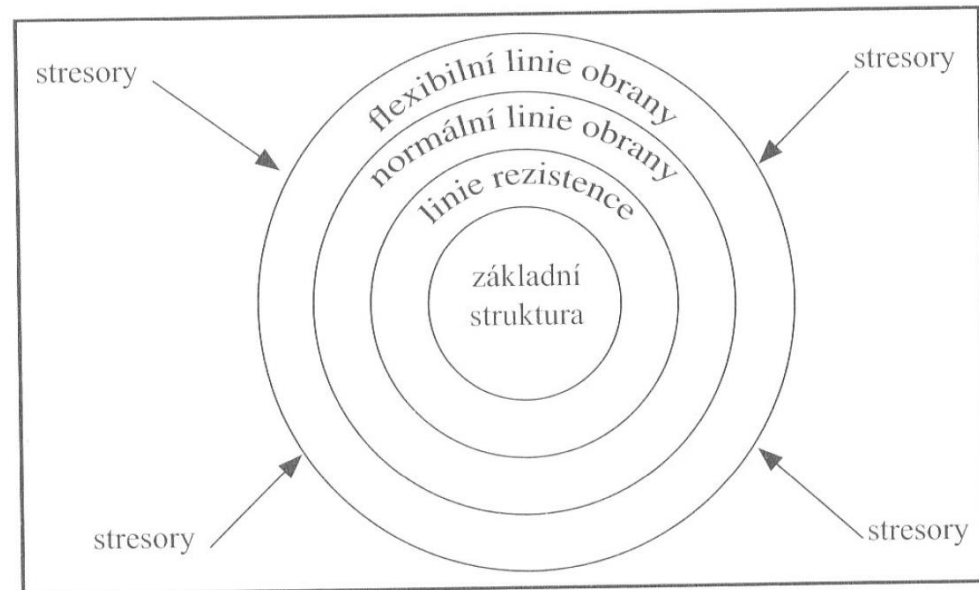
- obklopuje základní strukturu
- vnitřní faktory zajišťující přežití a obranu proti stresorům (např. imunitní systém, ...)

b) normální linie obrany

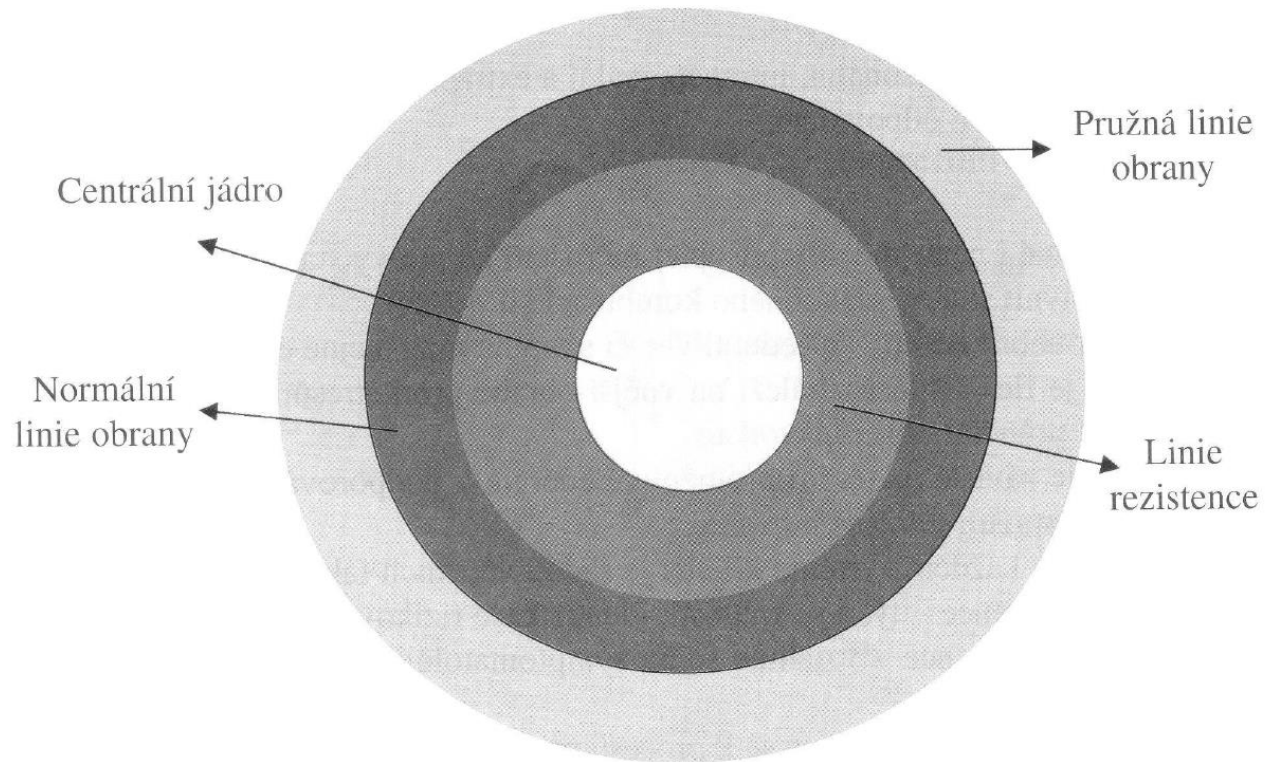
- zajištění vyrovnaného stavu jedince, pohody a stavu adaptace v čase
- výsledek vztahu 5 proměnných faktorů
- např. životní styl jedince

c) flexibilní linie obrany

- proměnlivost, může být ovlivněna spánkem, nedostatkem jídla, nepravidelným střídáním aktivit

Koncepce teorie

Centrální jádro
Koncentrické kruhy

- uprostřed jako základní struktura
- chrání základní strukturu

Koncepce teorie

3) stresory

- síly a vlivy prostředí měnící stabilitu systému
- pokud stresory proniknou přes obranné linie – nastane nestabilita systému

zdroje stresorů

- **a) intrapersonální** – podmíněné reakce (např. emoce, motivace)
- **b) interpersonální** – interpersonální interakce (např. očekávání a konflikt rolí)
- **c) extrapersonální** – výskyt mimo jedince (např. ekonomické krize, růst cen)

Koncepce teorie

4) prevence

- pomáhá jedinci při dosahování či udržování stability systému

a) primární

- stresory se nevyskytují, stupeň rizika je již znám

b) sekundární

- symptomy působení stresorů a stresových reakcí

c) terciární

- zásady readaptace, reedukace, zabránění vzniku komplikací

5) obnovení

- stadium adaptace na stresory

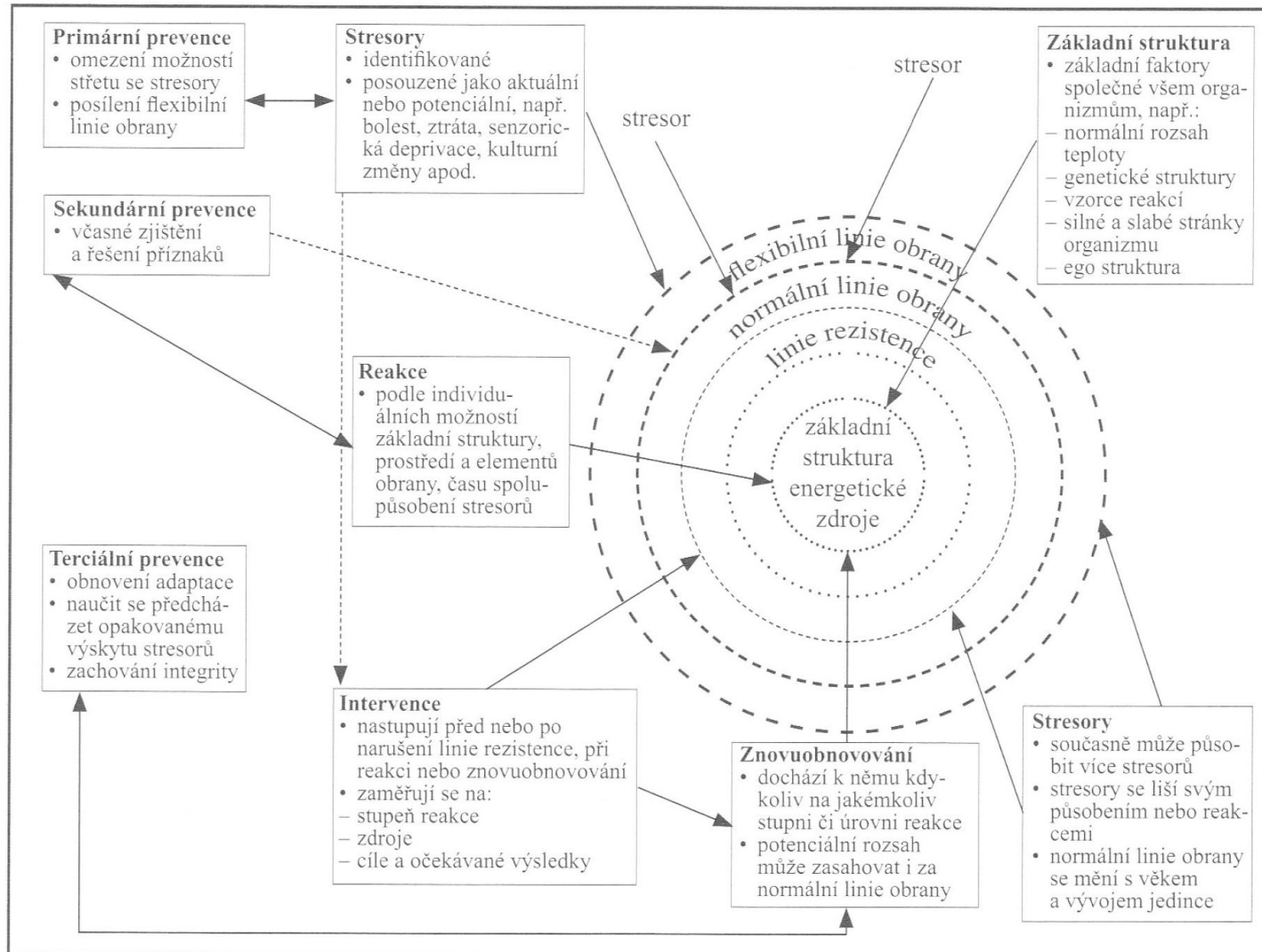

Souhrn modelu

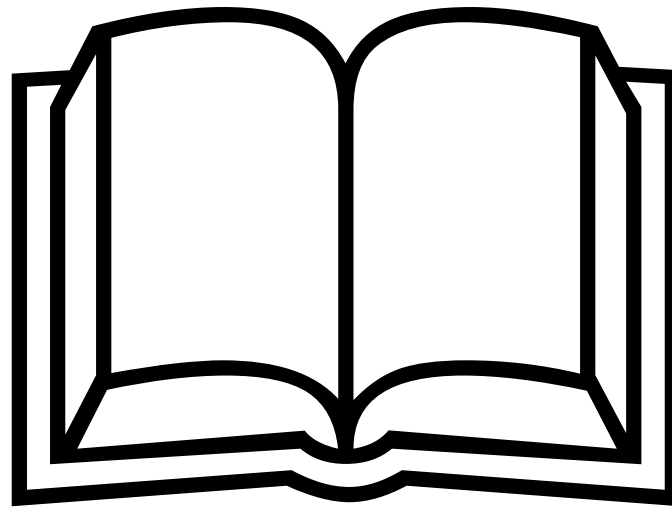
- každý individuálně vnímá stresory, individuálně se s nimi vyrovnává
- důležitost základní struktury a obranných mechanismů člověka
- **nástup ošetřovatelství při neefektivní flexibilní linie obrany**
- stresory jsou individuální a závisí na fyziologických, psychologických, sociokulturních, vývojových a spirituálních faktorech
- nutno zjistit stresory
- **ošetřovatelské intervence**
 - **primární prevence**
 - **sekundární prevence**
 - **terciární prevence**
- ošetřovatelství – snaha o udržení stability systému při neustálých životních změnách
 - prostřednictvím ošetřovatelského procesu

Souhrn modelu

Praktická aplikace

Praktická aplikace

aplikace na onemocnění _____

1) stresory

- extrapersonální _____
- interpersonální _____
- intrapersonální _____

2) linie obrany

- flexibilní linie obrany _____
- normální linie obrany _____
- linie rezistence _____
- základní struktura _____

3) prevence

- primární _____
- sekundární _____
- terciární _____

Použitá literatura

PAVLÍKOVÁ, Slavomíra. *Modely ošetrovatelství v kostce*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1211-3.

PODRAZILOVÁ, Petra a kol. *Teorie ošetrovatelství: skripta pro bakalářské studijní obory*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2016. ISBN 978-80-7494-297-6.

ARCHALOUSOVÁ, Alexandra. *Přehled vybraných ošetrovatelských modelů*. Hradec Králové: Nucleus HK, 2003. ISBN 80-86225-33-X.

DĚKUJI ZA POZORNOST

